

ADVIES Sectorraad Kunsten en Erfgoed

5 september 2013

Advies over het buiten België brengen van cultuuroederen

Per brief van 22 juli 2013 verzocht Vlaams minister van Cultuur Joke Schauvliege de SARC om advies over het voorontwerp van decreet betreffende het buiten België brengen van cultuuroederen. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed besprak het ontwerpdecreet op zijn vergadering van 26 augustus 2013.

Situering

De Vlaamse Regering nam zich bij de start van haar regeerperiode voor om het Topstukkenbeleid verder te zetten en tijd te maken voor een evaluatie en mogelijke bijsturing van het decreet van 24 januari 2003 houdende bescherming van het roerend cultureel erfgoed van uitzonderlijk belang (Topstukkendecreet).

Een werkgroep lichtte het Topstukkendecreet door en concludeerde dat Vlaanderen grote stappen voorwaarts heeft gezet inzake de bescherming van het roerend cultureel erfgoed van bijzonder belang; Hij wees echter ook op een aantal **lacunes**.

- Verzamelaars willen om redenen van discretie en veiligheid vaak liever niet dat hun eigendom in een publieke lijst (i.c. de Topstukkenlijst) wordt opgenomen.
- De huidige beschermingsregelingen van de Gemeenschappen zijn niet van toepassing op het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad. Daardoor kan Brussel als uitweg gebruikt worden om de regelingen te ontwijken.
- Er is geen mogelijkheid tot optreden bij het opduiken van uit Vlaanderen of België afkomstige onbekende stukken op buitenlandse veilingen.

Voorliggend voorontwerp van decreet vloeit voort uit de evaluatie en geeft vorm aan door de werkgroep geformuleerde voorstellen. Tegelijkertijd wordt de Vlaamse wetgeving afgestemd op internationale verplichtingen. Concreet zijn de maatregelen in het decreet in drie grote lijnen onder te verdelen.

1. Invoer vergunningsplicht

Het decreet voert een vergunningsplicht in die bestaat uit volgende elementen:

- Er wordt een categorieënsysteem ingevoerd voor het buiten België brengen van cultuuroederen. Daarbij werd ervoor gekozen de categorieën te hanteren die ook van toepassing zijn bij het buiten Europa brengen van cultuuroederen.

- Wanneer de vergunning geweigerd wordt, volgt automatische opname van rechtswege van het cultuurogoed op de Topstukkenlijst, inclusief (indien gewenst door de eigenaar) aankoopplicht van de Vlaamse overheid tegen de internationale marktwaarde.
- Om kunsthandel en verzamelaars niet onredelijk te hinderen en het tijdsverlies te beperken, wordt de afleveringstermijn van een vergunning beperkt tot 30 dagen. In uitzonderlijke gevallen kan de termijn eenmalig met 60 dagen worden verlengd.

2. Afstemming met de Franse Gemeenschap

Voorliggende regeling voor het vanuit Vlaanderen buiten België brengen van cultuuroederen werd opgesteld met het oog op de nodige compatibiliteit met de regeling die de Franse Gemeenschap wil invoeren. Dit moet toelaten om tot een samenwerkingsakkoord te komen dat voor uitvoer vanuit heel België een gelijklopende categoriale regeling oplegt. Met dergelijke sokkelregeling is intra-Belgisch verkeer zonder vergunningen mogelijk zonder risico dat waardevolle cultuuroederen via een omweg worden uitgevoerd.

3. Invulling UNESCO 70 conventie en verordening EG 116/2009

Het voorontwerp geeft invulling aan de verplichtingen van artikel 9 van de Europese verordening. Dat artikel bepaalt dat de lidstaten de regels vaststellen betreffende de sancties die gelden voor de overtreding van de bepalingen van deze verordening en dat de sancties doeltreffend, evenredig en afschrikkend moeten zijn.

Het voorontwerp geeft ook invulling aan de verplichting die Vlaanderen binnen het kader van de Unesco-conventie van 1970 is aangegaan om voor de uitvoer van cultuuroederen een specifieke regeling uit te werken.

Advies

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed is overtuigd van het nut en de noodzaak van het decreet en kan zich zeker vinden in de intentie van de minister. Hij wil er wel op wijzen dat dit decreet het gevaar van onnodige administratieve lasten met zich meebrengt. Niet elke uitvoer houdt immers evenveel risico in. Tevens vraagt de sectorraad aandacht voor de waarde van collecties en brengt hij enkele aandachtspunten aan voor de uitvoering van het decreet.

1. Beperking administratieve lasten

a. Meldingsplicht bij bruikleen door erkende instellingen

De afgelopen jaren werden heel wat extra verplichtingen opgelegd waaraan moet worden voldaan bij het in bruikleen geven van cultuuroederen (vb. immunity from seizure, zware verzekeringen, etc.). Voorliggend decreet voegt nog een extra verplichting aan de rij toe.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed is echter van mening dat bruiklenen van stukken van erkende instellingen weinig risico inhouden, omdat het per definitie niet om definitieve uitvoer gaat. De uitlenende instellingen sluiten zelf duidelijke en degelijke bruikleenovereenkomsten af met ontlenende organisaties uit het buitenland om de behouden terugkeer van de objecten te garanderen.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed meent dat voor erkende collectiebeherende en publiekrechtelijke instellingen die cultuuroederen in bruikleen geven, soepeler regels zouden moeten gelden. De sectorraad vraagt om van deze instellingen enkel een meldingsplicht te vragen. Dat verlaagt de administratieve lasten voor zowel de instellingen zelf, als voor de overheidsadministratie die de uitvoervergunningen moet verstrekken.

b. Inperking van te brede categorieën

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vindt het een goede zaak dat de categorieën die gelden voor het buiten Europa brengen van cultuuroederen worden overgenomen in dit decreet. Dat zorgt voor duidelijkheid en uniformiteit van de regelgeving. Echter, omdat die categorieën werden vastgelegd met de volledige Europese Unie in het achterhoofd, zijn een aantal ervan zeer breed, wat, toegepast op België, een zeer strikte regelgeving tot gevolg heeft. Een voorbeeld hiervan zijn die archeologica die ongeacht leeftijd en vindplaats een uitvoervergunning nodig hebben.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed meent dat een aantal van de categorieën baat zou hebben bij inperking door middel van waardedrempels, en vraagt waar nodig bij te sturen.

2. Rekening houden met de ensemblewaarde van collecties

In de kunstwereld is niet enkel de waarde van individuele stukken van belang, maar ook de ensemblewaarde van collecties is een belangrijk element. Voorliggend decreet lijkt bij het afleveren van de uitvoervergunningen echter geen rekening te houden met de rol van het stuk binnen de totaliteit van de collectie waartoe het behoort.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vraagt dat de uitvoeraanvragen behandeld zouden worden met aandacht voor de ensemblewaarde. Hij vraagt om dit als principe mee op te nemen in de Memorie van Toelichting bij het decreet.

3. Aandachtspunten bij de uitvoering van het decreet

a. Naleving van strikte aflevertermijnen en kooprecht

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed apprecieert dat het decreet een evenwicht heeft gezocht tussen gemeenschapsrechten en private rechten.

Uitvoer van belangrijke stukken wordt verhinderd, terwijl men tegelijk dankzij strikte afleveringstermijnen en aankoopplicht door de Vlaamse overheid de eigenaars van de cultuuroederen geen onredelijke hinder oplegt.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed is van mening dat met de regeling een goed evenwicht tussen publieke en private rechten werd gevonden. Hij hoopt dat de strikte afleveringstermijnen kunnen worden nageleefd. Tevens zal het Topstukkenfonds over de nodige middelen moeten beschikken of zullen deze via een begrotingsherschikking

moeten worden vrijgemaakt voor het geval dat de Vlaamse overheid haar kooprecht moet uitoefenen.

b. Moeilijkheden bij waardebeoordeling

Sommige van de categorieën cultuurgoederen maken gebruik van een waardedrempel. Een waardedrempel is op zich een goede afbakening, maar cultuurgoederen brengen op een buitenlandse veiling geregeld meer op dan op voorhand werd aangenomen. Een eigenaar kan te goeder trouw een kunstwerk zonder vergunning uitvoeren, maar indien dat kunstwerk achteraf op een veiling een bedrag opbrengt dat hoger ligt dan de waardedrempel, kan achteraf moeilijk worden achterhaald of de eigenaar hier al dan niet van op de hoogte was.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vraagt er rekening mee te houden dat de waarde van cultuurgoederen niet steeds evident te bepalen valt, en na te denken over hoe men achteraf kan bepalen of een eigenaar bij uitvoer te goeder trouw handelde.

Heidi De Nijn, voorzitter
Herman Baeten, ondervoorzitter
Lieselotte Moortgat, secretaris